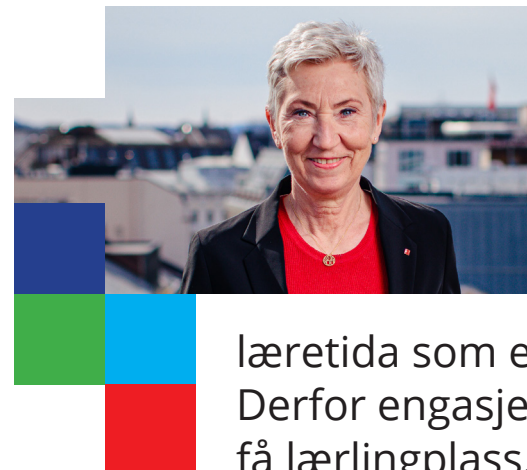

Lærling-
håndboka

Dette er en håndbok om hva du har krav på i læretida, og hva du må yte selv. Her får du vite mer om dine rettigheter og plikter som lærling/lærekandidat. Du får også en innføring i hva fagopplæringen innebærer og hvordan den er organisert, samt noen tips med på veien. Det er viktig at du stiller godt forberedt til å bli en arbeidstaker under utdanning!

Kjære lærling

For mange unge er læretida det første møtet med arbeidslivet. Vi i LO mener det er viktig at du opplever

læretida som ei positiv og lærerik tid. Derfor engasjerer LO seg for at alle skal få lærlingplass, og for at du skal få den opplæringen du har krav på.

Dessverre har noen lærlinger uheldige opplevelser i læretida. LO har over 970 000 medlemmer fordelt på 25 fagforbund. Hvis du organiserer deg i et LO-forbund kan LO hjelpe deg til å gjøre læretida trygg og god. Med LO i ryggen står du sterkere.

Lykke til i læretida – og med fagbrevet!

Peggy Hessen Følsvik, LO-leder

A handwritten signature in blue ink that reads "Peggy Hessen Følsvik".

Noen vanlige spørsmål

Hva er en lærling?

Lærling er etter loven den som har skrevet lærekontrakt med sikte på fag- eller svenneprøve. Som lærling har du rettigheter og plikter etter både opplæringsloven og arbeidsmiljøloven. Er du fagorganisert og/eller har lærekontrakt i bedrift med tariffavtale har du flere rettigheter som lærling. Hvis du vil bli lærling er den vanligste framgangsmåten å gå VG1, VG2.

Hva er en lærekandidat?

Lærekandidat er etter loven den som har skrevet opplæringskontrakt med sikte på en mindre omfattende prøve enn fag- eller svenneprøve.

Hva er en praksiskandidat?

Praksiskandidat er en som kan oppnå fag-/svennebrev ved å opparbeide seg allsidig praksis i tråd med fagets læreplan. Det kreves 25 prosent lengre opparbeidet praksistid enn den fastsatte læretida i faget. Praksiskandidaten må deretter bestå en teoretisk og en praktisk prøve i faget.

Hvordan får jeg lærlingplass?

Skolen gir deg veiledning i hvordan du skaffer deg en lærlingplass.

Søk ved å gå inn på www.vigo.no innen 1. mars. Du kan også på eget initiativ skaffe deg lærlingplass. Send søknad direkte til bedriften du ønsker å jobbe i, eller til opplæringskontor. Det beste er å møte opp personlig. Vis deg fra din beste side og vær foreberedt til et intervju.

Dersom du ikke får lærlingplass, har du rett til å få den opplæringen du trenger for å kunne avlegge fag-/svenneprøve gjennom å gå et tredje år på skolen -VG3. (AOS- alternativ opplæring i skole)

Hva er lærekontrakt og læreplan

Det skal inngås skriftlig lærekontrakt mellom lærling, bedrift og fylkeskommunen/opplæringskontor når læreforholdet starter. Her skal det komme fram hvem som har ansvar for opplæringen. Kontrakten godkjennes av fylkeskommunen. Innhold og form på opplæringskontrakt er fastsatt i departementet.

Hva er en arbeidsavtale

Alle lærlinger skal skrive arbeidsavtale med lærebedriften. Innholdet i arbeidsavtalen er regulert i Aml § 14-6.

Du har krav på veiledning!

Opplæringskontor

Et opplæringskontor er et samarbeidsorgan der flere godkjente lærebedrifter samarbeider om opplæringen av sine lærlinger, eller lærekandidater. Opplæringskontoret inngår lærekontrakten med lærlingen/lærekandidaten, men lærebedriften tar lærlingen / lærekandidaten inn som "ansatt", og har lønns og arbeidsgiveransvar.

Opplæringskontoret skal sikre at opplæringen blir gitt i samsvar med læreplanen. Opplæringskontoret kan dersom det er nødvendig for å oppfylle læreplanen, også plassere lærlingen i flere lærebedrifter, samt holde egne kurs. Opplæringskontoret har ansvar for at lærlingen blir meldt opp til fagprøven.

Lærlingens rettigheter

- Delta aktivt i egen opplæring.
Vurdere egen innsats og faglig utvikling.
Dokumentere/ logg
- Rett til opplæring i samsvar med lærekontrakten.
- Underveisvurdering/ halvårsvurdering/ sluttvurdering.
- Lærlinger har også signert arbeidskontrakt og har dermed retter og plikter ifht til arbeidsmiljøloven.
- Arbeidsavtalen kan ikke heves uten at lærekontrakten blir hevet.
- Husk å lage ny kontrakt når læretiden er over!
- Rett til pedagogisk- psykologisk tjeneste (PPT).

Lærlingens plikter

- Du må møte opp til rett tid.
- Du skal gjøre den jobben du blir satt til.
- Du skal bruke påbudt verneutstyr og følge verneinstruks.
- Om du blir syk, må du så tidlig som mulig (samme morgen) melde i fra til arbeidsgiver. LO anbefaler ikke bruk av SMS til dette.
- Ring og si i fra hvis du blir forsinket til jobben.

Endring og heving av lærekontrakt

Alle endringer skal godkjennes av fylkeskommunen.

Lærekontrakter kan kun oppheves dersom:

- a. Brudd på pliktene i arbeidsforholdet
- b. Lærlingen eller lærebedriften viser seg å være ute av stand til å fortsette læreforholdet
- c. Lærlingen gir skriftlig tilbakemelding om at en ikke vil fortsette

Er ikke opplæringen tilfredsstillende, skal fylkeskommunen/ opplæringskontoret skaffe lærlingen ny læreplass.

Hvilke lover og avtaler er de viktigste for en lærling?

Opplæringsloven

Regulerer blant annet videregående opplæring i skole og bedrift. Dette er loven som sier hvilke rettigheter og plikter bedriften har overfor deg som lærling, og hvilke rettigheter og plikter du som lærling har overfor bedriften.

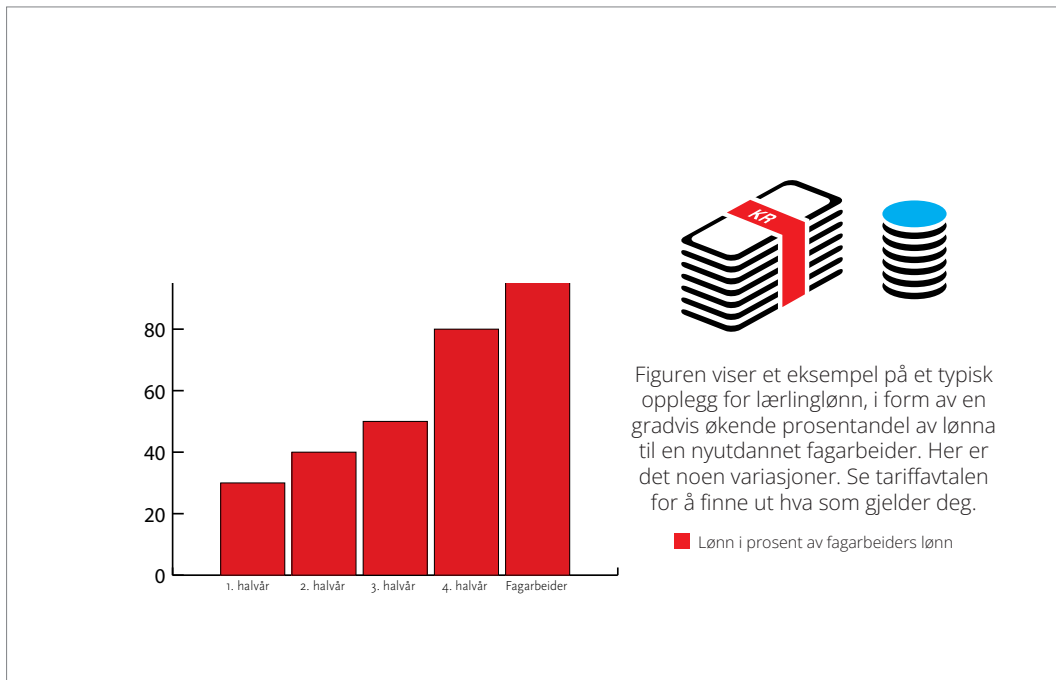
Før Reform-94 forlot mange elever den videregående skolen uten formell kompetanse, og det var ingen oppfølging av elever og lærlinger som falt utenfor. Gjennom Reform-94 ble det blant annet lovfestet rett til yrkes- eller studiekompetanse, og fylkeskommunen ble pålagt å ha en oppfølgingstjeneste for de som får problemer underveis. Reformen sørget for at antall lærlinger ble doblet, og at arbeidslivets behov for faglært arbeidskraft blir ivaretatt på en bedre måte enn før.

Arbeidsmiljøloven

Regulerer arbeidslivet. Den gjelder i de aller fleste virksomheter og bedrifter som har folk ansatt. Den sikrer deg som lærling et godt arbeidsmiljø, trygge tilsetningsforhold og en meningsfull arbeidssituasjon.

Tariffavtalen

Er en skriftlig avtale mellom en fagforening og en arbeidsgiver, eller et fagforbund/LO og en arbeidsgiverforening. Den sier alt om lønn, overtidspålegg, helge- /kveldstillegg, ferie, arbeidsklær og andre rettigheter og plikter i arbeidsforholdet. En tariffavtale er en veldig viktig avtale for deg som arbeidstaker.

Lønn

I Norge finnes det ingen minstelønn. Dette gjelder også for lærlinger. En normal to-årig læreperiode består av 50 prosent opplæring og 50 prosent verdiskaping, og du skal ha lønn for verdiskapingsdelen av lærlingløpet. I læretida er det normalt å få lærlinglønn, det vil si lønn tilsvarende en viss prosent av lønna til en nyutdannet fagarbeider. Er du lærling, og er organisert, og virksomheten du er lærling i har tariffavtale, har du rett til tarifflønn. Du bør ta kontakt med fagforeningen hvis du har spørsmål om lønna di.

Fag-/svenneprøven

En fagprøve er en avsluttende prøve i industri- og servicepregede fag. I håndverksfagene heter denne prøven svenneprøve. En fag-/svenneprøve kan vare fra en dag til flere uker. Prøven deles opp i en planleggingsdel, en gjennomføringsdel og en evalueringsdel. Karakterskalaen er tredelt, med karakterene bestått meget godt, bestått og ikke bestått.

Stipend og lån

En lærling med godkjent lærekontrakt kan søke stipend og lån fra Statens Lånekasse for Utdanning. Satsene er i utgangspunktet de samme som for elever i annen videregående opplæring, men fordi du har lærlinglønn får du normalt utbetalt mindre enn en skoleelev.

For hver krone du mottar i lærlinglønn, får du 60 øre mindre fra Lånekassen. Lærlinger får støtte for 11 måneder per læreår. Dersom du må bo borte for å gjennomføre læretida, får du bostipend. Søknadsskjema for dette får du ved å kontakte skolen din, eller ved å gå inn på www.lanekassen.no. Her kan du også se hvor mye du til enhver tid kan få i stipend og lån.

Muligheter etter fagprøven

Den dagen du får fag- eller svennebrevet er en stolt dag! Da har du et bevis på at du mestrer et yrke, og kan søke på jobber der du kan bruke fag-/svennebrevet ditt. Du har også rett til påbygging til generell studiekompetanse etter avlagt fag- eller svenneprøve.

Mulighetene for videreutdanning etter fag-/svennebrev øker for hvert år. En del velger å ta fagskoleutdanning etter at de har tatt fagprøven. Med fag-/svennebrev kan du også søke opptak på høyere utdanning, på universiteter eller høyskoler. Det er blant annet åpnet for at du kan søke opptak til høyere utdanning med utgangspunkt i din såkalte samlede realkompetanse.

Det er noen institusjoner som er viktige å kjenne til for deg som er lærling

Yrkesopplæringsnemndene (Y-nemnda)

Yrkesopplæringsnemnda har som oppgave å fremme kvalitet på fag- og yrkesopplæringen i fylket.

- Arbeider for best mulig dimensjonering av den videregående opplæringen.
- Arbeider for at rådgivning og fag – og yrkesopplæring blir best mulig.
- Gi råd om hvordan utviklingen av fag – og yrkesopplæringen og samhandlingen mellom skoler og bedrifter kan medvirke til regional utvikling.
- Fremme behov hos, og synspunkter overfor fylkeskommunene.

Fagopplæringskontor

Fagopplæringskontoret i fylkeskommunen er sekretariat for yrkesopplæringsnemnda og har det daglige ansvar for fagopplærin-

gen i fylket. Det vil si at fagopplæringskontoret skal påse at opplæringsloven blir fulgt i bedriftene, og at opplæringen skjer etter gjeldende opplæringsplaner. Fagopplæringskontoret spiller også en aktiv rolle i å skaffe ungdom lærlingplasser.

Prøvenemnd og klagenemnd

Yrkesopplæringsnemnda oppnevner og administrerer prøvenemndene. Prøvenemndene består av to medlemmer og bedømmer den praktiske delen av fag- eller svenneprøven.

Dersom du ikke består din fag- eller svenneprøve, kan du klage på den avgjørelse som prøvenemnda har tatt til klagenemnda. Klagenemnda vil da enten omgjøre avgjørelsen, eller forkaste klagen.

10 bud for en god lærling i arbeidslivet

1. Vær aktiv i opplæringen, og pass på at du får den opplæringen du skal ha i henhold til læreplanen.
2. Vær en aktiv lærling i opplæringssituasjonen.
3. Benytt deg av bedriftens faglige støtteapparat i opplæringsspørsmål.
4. Møt opp presis.
5. Husk at unødig fravær går ut over både bedriften og kollegene dine.
6. Vis respekt for kolleger og vær høflig.
7. Vær ikke redd for å spørre andre om rutiner i bedriften.
8. Hold orden på arbeidsplassen din.
9. Ta kontakt med den tillitsvalgte hvis det oppstår vanskelige situasjoner i arbeidsforholdet.
10. Organiser deg – fellesskap gir trygghet!

Organiser deg

Det finnes mange bestemmelser som skal beskytte deg som lærling i læretida. Men lover brytes, også i arbeidslivet. Da er det lurt å fagorganisere seg. LOs forbund har tillitsvalgte som hjelper lærlinger som har trøbbel på jobben, og som kan ordne med juridisk bistand hvis det blir nødvendig.

Skal du som lærling påvirke dine egne lønns- og arbeidsvilkår bør du være fagorganisert. Du har da en mulighet til å påvirke lærlinglønna i en tariffavtale, ulike lønnstillegg, overtidsbetaling med videre. Et fagforeningsmedlemskap må også ses på som en forsikring mot urettferdig behandling i arbeidslivet, for eksempel usaklig oppsigelse eller manglende utbetaling av lønn.

Gjennom å være fagorganisert er du også med på å ivareta viktige rettigheter som er kjempet fram av andre fagorganiserte, som for eksempel 5 ukers ferie og lønn under sykdom. Når du begynner som lærling bør du ta kontakt med den tillitsvalgte på arbeidsplassen din. Han/hun vil da hjelpe deg med å melde deg inn i fagforeningen, og kan også hjelpe deg dersom du har spørsmål eller får problemer underveis i læretida. De fleste fagforbund i LO har gunstige medlemskap for lærlinger! Dette kan du lese mer om på www.lo.no

Velkommen som medlem i LO!

LO – på din side

Hvem vi er

LO (Landsorganisasjonen i Norge) er Norges største organisasjon for arbeidstakere, med over 970 000 medlemmer fordelt på 25 fagforbund. Av disse er mer enn 150 000 ungdom.

Hva vi gjør

Vi bidrar til å skape et godt organisert arbeidsliv. Det er en viktig fordel for landet vårt, bedriften og for den enkelte. LO og forbundene jobber for at medlemmene skal få:

- Rettferdig lønn, gode pensjoner og trygge arbeidsplasser
- Gode forsikringsordninger og andre medlemsfordeler gjennom LOfavør
- En stemme for vanlige arbeidstakere overfor politiske myndigheter

LO jobber for at alle som ønsker det skal ha rett til lærlingplass, for gratis læremateriell til alle i videregående opplæring – uansett fag, og for en styrking av tiltakene for å få arbeidsløse ungdom rask ut i jobb, utdanning eller kompetansegivende opplæring.

Hvordan bli medlem?

Som LO-organisert blir du medlem av et av våre forbund. Disse representerer ulike bransjer og yrker, se oversikt på lo.no/forbund. Forbundene er organisert med egne avdelinger og fagforeninger. Disse organiserer de ansatte på den enkelte arbeidsplass.

Benytt skjemaet på neste side, eller les mer og meld deg inn på lo.no.

Kontakt oss – vi er tilstede i hele Norge:

LO Agder

LO Innlandet

LO Møre og Romsdal

LO Nordland

LO Rogaland

LO Troms og Finnmark

LO Trøndelag

LO Vestfold og
Telemark

LO Vestland

LO Viken Oslo

www.lo.no/regioner
Telefon 23 06 10 00

LO Norge
Torggata 12, 0181 Oslo

Innmeldingsskjema

VENNLIGST BRUK BLOKKBOKSTAVER ved utfylling – eller meld deg inn elektronisk her www.lo.no/bli-medlem

Jeg ønsker å bli medlem i et LO-forbund Jeg ønsker mer informasjon

Type medlemskap: Yrkesaktiv Lærling Elev Student

Navn:

Adresse:

Postnr: Sted:

Telefonnummer: E-post:

Brett her og lim eller stift sammen

Arbeidsgiver/arbeidsplass:

Adresse:

Yrke/stilling og bransje:

Studieinstitusjon/skole:

Sted: Dato:

Underskrift:

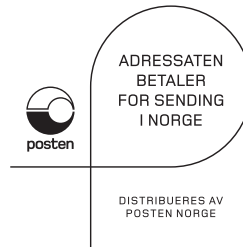
Jeg samtykker til at LO kan videreformidle mine personopplysninger som beskrevet i innmeldingsblanketten til LOs forbund. Jeg er kjent med at det er frivillig å samtykke, og at jeg når som helst kan trekke mitt samtykke tilbake.

Forbund: (Fylles ut av LO)

Kilde: Lærlinghåndboka (v. 2021)

Klipp ut og send inn

Landsorganisasjonen i Norge
Svarsing 0700
0090 Oslo

Utgitt av LO Norge 10/2019. Opptrykk 09/2022/7000. Trykk: LO Media/BK Grafisk. Foto: side 1: iStock; side 3: Geir Anders Rybakken Ørslie; side 4: iStock; side 8, 10, 13: Andrea Helle Strømmen og Dorthe Karlsen, Arbeiderbevegelsenes folkehøgskole (2012); side 14: NTB Scanpix/Maskot; side 16: Unsplash/Keren Perez; side 18: Unsplash/Edgar Chaparro

LO har nær én million medlemmer, og alltid plass til én til! Les mer eller meld deg inn ved å skanne koden:

lo.no/bli-medlem

 LO Norge

www.lo.no